

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.3, oktober 2013

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Else Riisager

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Julefesten”

ved Holger Berg

Indhold

- 1 Karakteristik
- 2 Baggrund
 - 2.1 Datering og anledning
- 3 Forbilleder
 - 3.1 Nytårsdigte
 - 3.2 Salmer om fredsfyrsten
 - 3.3 Fra tvillinge- til trillingeriget
- 4 Metriske oplysninger
- 5 Modtagelse
- 6 Fra nytårsdigt til nordisk digt og julesalme
- 7 Anvendt litteratur

1 Karakteristik

“Julefesten” udkom den 30. december 1809 i anledning af en fredstraktat mellem Sverige og Danmark-Norge, men blev i både 1837 og 1838 bearbejdet og aktualiseret. Denne indledning fokuserer på førsteudgaven og dens politiske baggrund, men digtets senere roller skitseres i afsnittet [Fra nytårsdigt til nordisk digt og julesalme](#). Med “Julefesten” støttede Grundtvig det skandinavistiske håb, som knyttedes til den nyudnævnte svenske tronfølger, Christian August. For samtidige lod digtets billedsprog sig let forstå ud fra den politiske udvikling i Norden.

2 Baggrund

2.1 Datering og anledning

Som led i Napoleonskrigene havde Sverige og Danmark-Norge siden marts 1808 ført krig mod hinanden. De var allieret med hhv. Storbritannien og Frankrig. Krigen afsluttedes af Freden i Jönköping den 10. december 1809. Læserne af avisen *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* måtte dog vente til den 23. og 26. december med at læse den officielle “Fredstractat imellem Dannemark og Sverrig” (1809). Digtet “Julefesten” udkom allerede i næste nummer fra den 30. december. Det var avisens første digt om freden.

De to riger havde forhandlet fred siden september 1809. Forud lå en række skrøbelige våbenhviler og -stilstande fra december 1808 og frem. I marts 1809 havde svenske hærførere afsat kong Gustav 4. Som tronfølger udså kupmagerne en af deres alvorligste militære modstandere, den øverstkommanderende i Norge, Christian August. Han indvilligede og blev valgt den 18. juli, men stillede en fredsftale mellem de to riger som betingelse for sin endelige accept. At Christian August ville overtage den svenske trone, vakte forargelse hos hans overordnede i København. Frederik 6. havde helst fortsat krigen.

I strofe 5 støtter “Julefesten” Christian August ved at udtrykke samme håb om en snarlig forening af de nordiske søskende Norge, Sverige og Danmark. Deres moder, Norden, “skal Fremtiden jublende se / Favne de Trende med Gammen” (vers 7-8; se afsnittet [Fra tvillinge- til trillingeriget](#)).

Freden i Jönköping blev efter tidens maner fejret med en “Fredsfest”. En sådan var berammet til første søndag efter helligtrekonger, dvs. efter årsskiftet (Fuglsang 1810). Titlen “Julefesten” hentyder til den forestående fredsfest. Et halvt år senere fremhævede Grundtvig selv sammenhængen: digtet var skrevet på “Julefestens hellige Dag, da Takkesange for Freden som atter sammenknyttede Brødre, stege mod Himlen fra det hele Nord” (Grundtvig 1810, s. 12).

“Julefesten” var et af de første danske digte i anledning af freden. De øvrige digte kommer derfor ikke på tale som kilder.

Læs mere

En mere konventionel sang af den flittige lejlighedsdigter N.T. Bruun var udkommet i december (Bruun 1809). *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* genoptrykte Bruuns sang den 6. januar, to numre efter “Julefesten” (Bruun 1810). Et senere genoptryk havde titlen “Scandinaviens Fred” (Bruun 1812).

3 Forbilleder

3.1 Nytårsdigte

Digtere benyttede ofte nytåret til at se tilbage på det forgangne år og ytre håb om det kommende. Især digtets anden halvdel er i tråd med tidens poetiske nytårsgaver

(Ellekilde 1943, s. 342-350, 312-315).

3.2 Salmer om fredsfyrsten

Strofe 2 genfortæller juleevangeliets anden del, hvor englen forkynder Kristi fødsel, og den himmelske hærske ønsker menneskene fred (Luk 2,8-14). Budskabet om fredsfyrstens komme til jorden præger salmebøgernes afsnit om “Jesu Fødsel” (i *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt* 1798 s. 82-85, fx “No. 139 [See! din Ære bredes ud]”). “Julefesten” knytter altså an til salmer, men blev ikke selv skrevet som salme. Først året efter, ved julen 1810, begyndte Grundtvig så småt at digte salmer og julesange (Sangværk 3,1 og Ellekilde 1943, s. 389-397).

3.3 Fra tvillinge- til trillingeriget

“Julefesten” tilføjer en politisk dimension til Grundtvigs almene interesse i at genoplive Nordens ånd (se [indledningen til Nordens Mytologi](#)). Ved årets begyndelse havde Grundtvig allerede berørt slægtskabet mellem Norge, Sverige og Danmark i sin “Saga om Nor og hans Æt” (1809, sp. 498 f.). Avisindlægget fra den 29. januar behandlede dog forholdet mellem Danmark og Norge. I takt med den politiske udvikling blev der i løbet af 1809 og 1810 skrevet flere norske og danske digte om “Trillingeriget” (Bruun 1809 strofe 1, vers 1). Begrebet var en udvidelse af den gængse betegnelse ‘tvillingeriget’ for Danmark-Norge (“Freds-Psalme. No. 554” 1798). Eksempelvis lod Ludvig Platou i efteråret opføre teaterstykket *Fredshaabet eller Trilling-Søstrene i Nord* (1809).

Læs mere

Svea trådte på scenen med ordene: “Ja, Fred! Imellem *Dana, Svea, Nora!* / Imellem Norge, Sverrig, Danmark, Fred! / Imellem alle Skandinaver Fred! – [...] Og Svenske, Norske, Danske være Brødre, / Hvis Fosterland er *Skandinavia!* (Platou 1809, s. 10, 1. strofe, vers 2-4 og 13-14)

Denne skandinavisme så frem mod en dynastisk union og appellerede især til intellektuelle. “Julefesten” udtrykker det lærde håb om, at de tre folkeslag måtte finde tilbage til det nordiske fællessprog, “Goternes kraftige Maal” (strofe 6, vers 1). Denne tanke var især blevet udbredt af det Skandinaviske Litteraturselskab, etableret i 1796 med København som hovedsæde.

4 Metriske oplysninger

Se [Vejledning til metriske oplysninger](#)

7 strofer a 8 vers.

Versemål: daktylisk.

Stavelsesantal: 10 8 10 8 10 8 10 8.

Rimstilling: ababcdcd. Skiftevis ♂ og ♀.

5 Modtagelse

“Julefesten” vakte ingen offentlig genklang. Grundtvig citerede selv fra digtets afsluttende strofer i sin pjese *Er Nordens Forening ønskelig? Et Ord til det svenske Folk* (1810), s. 12 og 15.

6 Fra nytårsdigt til nordisk digt og julesalme

“Julefesten” blev offentliggjort syv gange i Grundtvigs levetid. Anden og syvende udgave fra hhv. 1811 og 1872 var begge uforkortede udgaver med få og rent stilistiske ændringer. Tredje- og fjerdeudgaven blev revideret substantielt. I 1837 medtog Grundtvig digtet i bind 1 af sit *Sang-Værk*. Denne salmeudgave bearbejdede strofe 1-4 om juleevangeliet, men udelod de tre sidste strofer med det politiske indhold. Året efter bibeholdt han samtlige syv strofer i *Nordiske Smaadigte* (1838). Her blev strofe 5-7 dog ændret grundlæggende. Den skandinavistiske vision blev frigjort fra det politiske fremtidshåb og fik en mere åndelig karakter (Albeck 1942, s. 31 f.; Grundtvig 1877, s. 322 f.). Denne udgave blev optrykt i *Dansk poetisk Anthologie* 4:1. Salmeudgaven fra 1837 udkom påny i *Sang-Værk* 1 1868.

7 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1942) *Grundtvig og Norden*. København.
- Albeck, Gustav (1955) *Omkring Grundtvigs Digtsamlinger. Studier i Grundtvigs lyriske Forfatterskab 1808-16*. København.
- Bruun, N.T. (1809) *Sang i Anledning af Freden imellem Danmark og Sverrig. Musikken af Hr. Prof. og Capelmester Kuntzen [Til Trillingrigerne i Norden]*. København.
- Bruun, N.T. (1809) “Sang i Anledning af Freden imellem Danmark og Sverrig. Musikken af Hr. Prof. og Capelmester Kuntzen [Til Trillingrigerne i Norden]” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 26, 6. januar, sp. 401-403. København.
- Bruun, N.T. (1812) “Scandinaviens Fred [Til Trillingrigerne i Norden]” i N.T. Bruun *Vinterblomster. Nytaarsgave for begge Kiön*, s. 22-24. København.
- Clausen, Julius (1900) *Skandinavismen historisk fremstillet*. København.
- Ellekilde, Hans (1943) *Vor danske jul gennem tiderne*. København.
- “Freds-Psalme. No. 554 [Priis være Ham, som vore Trængsler endte]” (1798) i *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt*, s. 305. København.

- “Fredstractat imellem Danmark og Sverrig” (1809) *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 22, 23. december, sp. 347-349 & nr. 23, 26. december, sp. 356-360. København.
- Fuglsang, Niels Studsgaard (1810) *Fredsfest afholden i Slagelse St. Mikkels Kirke den 1ste Søndag efter Hellig Tre Kongers Dag 1810 i Anledning af Freden med Sverrig den 10de December 1809*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1809) “Saga om Nor og hans Æt. Med et Kvad til mit Fædreland den 28 Jan. 1809” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 32, 28. januar, sp. 497-510. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1810) *Er Nordens Forening ønskelig? Et Ord til det svenske Folk*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1811) “Julefesten [Høit udi Gudernes hvælvede Sal]” i *Saga. Nytaarsgave for 1812*, s. 87-89. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1837) “Nr. 191 [Høit udi Gudernes hvælvede Sal]” i *Sang-Værk til den Danske Kirke*, bind 1, s. 438 f.. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1838) “Den Nordiske Juul [Høit udi Gudernes hvælvede Sal]” i *Nordiske Smaadigte*, s. 1-3. Christiania.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1840) “Den Nordiske Juul. [Høit udi Gudernes hvælvede Sal]” i Christian Molbech, udg. *Dansk poetisk Anthologie, eller Udvalg af danske og norske lyriske Digteres Arbejder, efter Tidsfølgen, og ledsaget med biographisk-kritiske Efterretninger* 1-4, bind 4:1: *Danske Digtere efter Øhlenschlæger*, s. 52-54. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1868-1881) *Psalmer og aandelige Sange* 1-5, bind 1: *Sangværket*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1872) “Julefesten [Høit udi Gudernes hvælvede Sal]” i *Dansk Kirketidende*, nr. 25, 16. juni, sp. 385-387. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1877) *Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie, holdte 1838* udg. af Svend Grundtvig. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1944-1964) *Grundtvigs Sang-Værk. Samlet Udgave* 1-6 udg. af Uffe Hansen, Ejnar Skovrup, Th. Balslev, Magnus Stevns & Ernst J. Borup, bind 3:1 (1948): *Salmer og kristelige digte 1809-1843* & bind 6:2 (1961): *Varianter og Noter til Bind 3-4*. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og*

Indhold 1-3, bind 1: 1810-1837. København.

- Jessen, Juliane Marie (1810) *Til Hans Majestæt Kongen. Ved Aarets Begyndelse. Allerunderdanigst. København.*
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819 1-2. København.*
- “No. 139 [See! din Ære bredes ud]” (1798) i *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt*, s. 83 f.. København.
- Platou, Ludvig Stoud (1809) *Fredshaabet eller Trilling-Søstrene i Nord. En Prolog. Musiken af Etatsraad H[ans] Falbe. Opført af det dramatiske Selskab i Grændsehaugen om Høsten 1809, og sælges til Bedste for trængende Krigeres Familier. Christiania.*
- Ræder, Jacob Thode (1845-1852) *Danmarks Krigs- og Politiske Historie fra Krigens Udbrud 1807 indtil Freden til Jönköping den 10de December 1809 1-3, bind 2 (1847) & bind 3 (1852). København.*
- Sather, Leland Bruce (1975) *The Prince of Scandinavia. A Biography of Prince Christian August of Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg 1768-1810. Ph.d.-afhandling, University of California, Santa Barbara.*